

Veluwe papiermolen in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem

Papierindustrie op de Veluwe

Papier werd in Nederland oorspronkelijk niet vervaardigd, het werd geïmporteerd uit Troyes. Doordat de importroute vanuit Frankrijk werd afgesneden door de Spanjaarden werd papier in ons land schaars. De Antwerpenaar Hans van Aelst startte in 1586 zijn eerste papier-

molen in Zwijndrecht, later volgden Arnhem en Tiel. Echter, de Veluwe met haar heldere beekwater en hoogteverschillen was het meest geschikt voor de papiernijverheid, er ontstond weldra een bloeiende papierindustrie.

Water als verloeking of zegening

Veel gereformeerden zagen Nederlanders als een uitverkoren volk. Als ware de gezegende Nederlanders gered uit de zovloed. Ze werden beschermd door dijken en waren in staat water om te zetten in vruchtbaar land. Het Leids Ontzet in 1574 werd gezien als een goddelijk ingrijpen, zulke gebeurtenissen kregen een Bijbelse betekenis. Dat kon ook gelden voor overstromingen, want dergelijke rampen werden geïnterpreteerd als een toornige straf of een voorteken voor het één of het ander. Uit het feit dat het water een vervloeking of een zegening kon zijn, kon men opmaken dat dit volk bescherming genoot van de almachtige God.

Herstelwerkzaamheden aan de doorgebroken Lekdijk bij Vianen, Esaias van de Velde, 1624

Studeren in Gelre

De Harderwijkse universiteit stond erom bekend dat promoveren goedkoop was en sneller ging dan op andere universiteiten wat af te leiden is uit de volgende dichtregels:

*'Harderwijk is een stad van negotie,
men verkoopt er bokking,
blauwbessen en bullen van promotie.'*

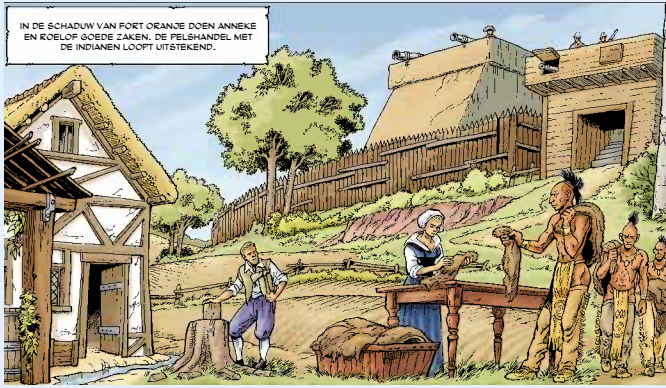
Beroemde promovendi zijn de medicus Herman Boerhaave in 1693 en de plantkundige Carolus Linnaeus in 1735.

Linnaeustorentje in Harderwijk

Plaquette op het torentje

Tekening Marc Verhaegen van Fort Oranje

Uit: Strijd om New York, Eureka Education

Geen drank voor Indianen

De handel in beverhuiden met de indianen was in beginsel legaal, maar de handel in alcoholische dranken was streng verboden. Voor het schenken ervan gold dat evenzo. Zo moest Egbertje Egberts driehonderd gulden betalen blijkt uit een vonnis van 6 oktober 1656. Egbertje ging in het gevang en pas na betaling herkreëg hij zijn vrijheid. Echter, het overgrote deel van de illegale transacties was oncontroleerbaar.

Bevers in het wapen

Het wapen van New York City vertelt ons iets over haar ontstaansgeschiedenis met de molenwieken en bevers. Het jaar 1625 verwijst naar het jaar dat de WIC opdracht had gegeven tot de aanleg van Fort Amsterdam.

Wapen New-York City

Als het gaat om de omgang tussen de Europeanen en de indianen is het goed te beseffen dat de indianen zichzelf als de dominante partij beschouwden, en niet als slachtoffer. Weliswaar hebben zich talloze gewelddadige incidenten voorgedaan tussen kolonisten en indianen en konden spanningen structureel van aard zijn, maar dit gebeurde net zo goed tussen indianenstammen onderling. Er kwam veel bruut geweld voor. Uiteindelijk zijn zowel kolonisten als indianen in staat geweest tientallen jaren handel te drijven met elkaar en beide partijen wisten daar voordeel uit te halen. De huid van de bever was het meest waardevol, in de marge werd daarnaast gehandeld in huiden van de otter, lynx, zwarte beer en wolf. Bevervellen konden worden betaald met goederen, echter 'sewant' of 'wampum' dienden tevens als betaalmiddel. Dat waren aaneengeregen, bewerkte kralen van schelpen, waarmee een heuse wisselkoers ontstond.

Dit betaalmiddel werd gebruikt wegens het gebrek aan voldoende valuta, zilvermunten als guldens, stuivers en penningen. Geaccepteerd in Nieuw-Nederland, waardeloos in Amsterdam. De handel was van groot belang voor de kolonie en nam in de loop der jaren sterk toe. Ging het in 1624 om vierduizend verhandelde bevers, in 1635 was het aantal gestegen tot vijftienduizend en weer later steeg de inkoop tot zesenviertigduizend pelzen. In Europa gebruikte men de vellen voor het maken van hoeden. Tot het monopolie van de WIC op de bonthandel opgeheven zou worden in 1640, moest er per huid één gulden worden afgedragen. Toen de handel en de prijs werden vrijgegeven, betekende dat niet dat er geen bemoeienis meer nodig was. Particulieren gingen nu meer rechtstreekse zaken doen met indianen of er werd gebruik gemaakt van makelaars.

Het bedrijven van handel met sterke drank en vuurwapens als betaalmiddelen werd ten strengste verboden door de WIC. Dronkenschap bij indianen leidde veelal tot agressie en geweld en aan de andere kant waren zij onder invloed een makkelijke prooi voor uitbuiting. Het leveren van wapens en munitie was nochtans nog erger, hiermee kon de veiligheid van de kolonisten zelf in gevaar komen. Vanuit de binnenlanden kwamen indianen over de Mohawkrivier tot Schenactady, toen Schaenhechtede. Vanaf de watervallen daar gingen ze lopend verder richting Fort Oranje.

9.5 HET WAPEN VAN RENSSELAERSWYCK

Stuyvesant ging voortvarend met zijn missie 'orde op zaken stellen' aan de slag tot en met de patroonschappen aan toe. Deze houding veroorzaakte conflicten, een patroonschap was gewend als een heerlijkheid te functioneren met een hoge mate van zelfbestuur. De patroon mocht zelf een schout aanstellen en een rechtbank oprichten. Stuyvesant wilde met de WIC meer controle en invloed uitoefenen. Het leidde ertoe dat in 1652 directeur Van Slichtenhorst van Rensselaerswyck zestien maanden gevangen zat in Nieuw-Amsterdam. Hij kon niet accepteren dat Stuyvesant de jurisdictie van de WIC rondom Fort Oranje uitbreidde met een kilometer, de afstand van een kanonschot. Stuyvesant gaf toestemming voor het verzamelen van hout buiten het fort op grondgebied van het patroonschap. Van Slichtenhorst gaf als reactie daarop tientallen bouwvergunningen uit. Deze gemeenschap buiten het fort werd De Fuyk genoemd, het aantal huizen steeg van drie naar honderd. Stuyvesant bedacht een andere naam en stichtte Beverwijck.

De WIC benoemde nu zelf de functionarissen ter plaatse, zoals voor de 'Kleine Banck van Justitie'. Johan Baptist en later Jeremias Van Rensselaer, twee zonen van Kiliaen, namen het directeurschap over van Van Slichtenhorst. Maar conflicten waren er vijftien jaar eerder al, in Amsterdam. De mogelijkheid om een patroonschap te beginnen was destijds een gevolg van een compromis tussen de handels- en de koloniatiefactie binnen het bestuur van de WIC. Echter, de handelsfactie had een meerderheid en dat betekende dat men zo weinig mogelijk investeerde in Nieuw-Nederland. Het bleef een bron van conflicten, een paar daarvan worden toegelicht. Er golden diverse voorwaarden om een patroonschap te beginnen. De eerder genoemde eis van vestiging van vijftig mensen boven de vijftien jaar binnen vier jaar leek niet onredelijk, maar het was een hele uitdaging om daar aan te voldoen. In 1637, vier jaar later dan geëist, was het gelukt dit aantal te bereiken.

Harmen Meyndertsz van den Bogaert II

De bemoeienis van Stuyvesant met allerlei zaken ging tot diep landinwaarts. Het verhaal van Van den Bogaert krijgt een vervolg. Hij droeg namelijk een geheim bij zich, waarvan hij wist dat het zijn dood zou betekenen wanneer dat openbaar werd. En openbaar werd het. Hij was homofiel en werd op heterdaad betrapt met zijn zwarte bediende. In 1647 vluchtte hij naar het gebied waar de Mohawks leefden, daar was hij immers eerder geweest en dat verwachtte niemand. De schout van Rensselaerswyck dacht wel aan deze vluchtroute en liet de arbeider Hans Vos juist zoeken in deze richting. Bij het eerste de beste indianendorp ontmoeten zij elkaar, wat resulteerde in brand van een indiaanse opslagplaats en de arrestatie van Harmen Meyndertsz. In Fort Oranje zou hij het voorjaar van 1648 in gevangenschap moeten wachten op Peter Stuyvesant die dan zijn oordeel over hem zou vellen. Hij wist te ontsnappen, maar tijdens zijn vlucht over een bevroren rivier zakte hij door het ijs en verdronk.

Bron: *Nieuw Amsterdam van Russel Shorto*, p. 217-218.

Nieuw-Amsterdam, Jacob van Meurs, 1671

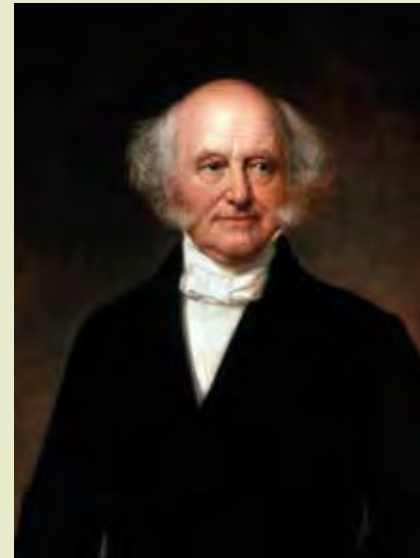
Waar Martin van Buren in relatie tot Mexico en Engeland vroeger zou zijn geprezen om zijn tact en doortastendheid, ondervond hij als president geen enkel profijt van zijn diplomatieke optreden, maar viel eerder hoon hem ten deel. Zelfs een noodzakelijke verbouwing van het Witte Huis werd negatief belicht, Caesar zou niet onder doen met een dergelijk paleis. De lange duur van de economische crisis en het uitblijven van oplossingen daarvoor was het meest van invloed op de beoordeling van zijn presidentschap. Niettemin had hij kunnen kiezen voor andere maatregelen met betrekking tot de slavernij- en indianenkwestie. Als er één iemand in positie was om andere keuzes te maken dan was het de president zelf. In aanloop naar de verkiezingen maximeerde Van Buren de werkdag voor arbeiders die werkten op federale projecten tot tien uur, een tegemoetkoming voor de geleden ellende door de economische crisis.

De verkiezingen van 1840 verloor Van Buren, de eenheid die de democraten tot 1836 onder zijn leiding wisten te smeden, was door onderlinge politieke onenigheid gebroken. Bovendien had hij zelf geen stempel kunnen drukken op de campagne door zijn functie. Toch wist Van Buren in zes staten steun te verwerven voor een tweede termijn; Alabama, Arkansas, South Carolina, Virginia, Illinois en New Hampshire. New York zat er niet bij. Zijn tegenstanders waren én Democraten én Whigs. Zijn opvolger William Henry Harrison hield de langste inaugurele rede ooit; één uur en veertig minuten. Het leverde hem een longontsteking op vanwege het slechte weer, waaraan hij een maand later zou overlijden. Zo werd hij de kortst zittende president ooit. Van Buren ging terug naar zijn thuisstaat waar hij in Manhattan in de regen werd opgewacht door een groep enthousiaste arbeiders. Een New Yorks politicus tekende op dat Van Buren alles had verloren, maar zijn energie had behouden. Van het Witte Huis verhuisde hij naar Lindenwald, Kinderhook.

12.7 BOER MARTIN

Martin van Buren was in de laatste fase van zijn politieke loopbaan beland. In 1848 wilde hij nog eenmaal een gooi doen naar het presidentschap. Een mislukte nominatie van Van Buren tijdens de Democratische conventie in Baltimore leidde tot groot ongenoegen van de New Yorkse delegatie. Deze New Yorkers waren anti-slavernij. In Utica deden ze het nog een keer over met een eigen conventie waarbij Van Buren hun kandidaat werd. Bij de naaste concurrent de Whigs ontstond ook een splitsing met de Conscience Whigs, ook zij moesten niets hebben van slavernij. Vervolgens kwamen deze twee stromingen samen met de reeds bestaande Liberty party en een nieuwe partij was geboren; de Free Soil party. De Whigs, met de Mexico-oorlogsveteraan Zachary Taylor, wonnen de verkiezingen, maar door de campagne van de Free Soil party werd in ieder geval uitbreiding van de slavernij in de nieuwe staten maatschappelijk onhaalbaar geacht. Van Buren was 76 jaar oud en besloot definitief te stoppen met de politiek.

Feitjes over de president

Martin van Buren, George Peter Alexander Healy, 1851

Martin van Buren was de eerste president die geen Brits onderdaan was, maar Amerikaans staatsburger. Met zijn Nederlandse achtergrond was hij tevens de eerste etnische president en de eerste president uit New York State. Op één andere president na, is hij de enige president zonder een universitaire graad of volbrenging van de militaire dienstplicht. Geen enkele president had zoveel bijnamen: the Red Fox of Kinderhook, the Little Magician, the Enchanter, the Careful Dutchman, the Great Manager, the Master Spirit, the American Talleyrand, King Martin en Matty Van. Zijn autobiografie kunnen wij beschouwen als zijnde de eerste presidentiële memoires. Het woord okay zou komen van Martin van Buren, die zijn brieven ondertekende met OK, Old Kinderhook. Of het werkelijk zo is dat hij de eerste en enige was valt niet met zekerheid te zeggen. Maar dankzij hem is het woord in ieder geval bekend geworden. Zijn grootste verdienste ligt misschien wel in de periode voorafgaand aan het presidentschap: grondlegger van het georganiseerde partijsysteem en de Democratische partij zelf, inclusief de conventie met de nominatie.